

Notat 2021-05-06

Arne Jensen

Notat til næringskomiteen i forbindelse med høring om Meld St 22 – Data som ressurs

Norsk Redaktørforening (NR), organiserer rundt 760 norske redaktører fra alle typer nyhets- og aktualitetsmedier. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet, redaksjonell uavhengighet og gode rammevilkår for journalistikken er blant foreningens viktigste oppgaver.

Offentlige data er ikke bare en ressurs for næringslivet og offentlige virksomheter, men også en potensielt viktig ressurs for demokratiets infrastruktur, herunder informasjons-, ytrings- og pressefrihet.

Data brukes til alt fra den mer enkle og folkeopplysende journalistikken, til den mest avanserte, kritiske og avslørende. Det finnes utallige metoderapporter til for eksempel SKUP-prisen (SKUP: Stiftelsen for en kritisk og undersøkende presse) og Data-SKUP hvor bruk av offentlige data, gjerne i store datasett, har vært avgjørende for å kunne avdekke forhold av stor samfunnsmessig og allmenn interesse.

Vi ser positivt på at det nå har kommet en melding som illustrerer noe av det ulike typer data kan brukes til. Det er også mye positivt i meldingen.

Fra vår side opplever vi imidlertid at det, parallelt med den uttrykte viljen til å legge til rette for bruk av data, også er mange prosesser som jobber motstrøms i forhold til disse målene.

Noen eksempler:

- Vi har fortsatt ikke fått på plass et oppdatert, digitalt og dynamisk aksjonærregister, syv år etter at Stortinget fattet sitt første anmodningsvedtak om dette. I forkant av dette tok det tre år å få gjennomslag for at allmennheten i det hele tatt kunne få innsyn i registeret.
- I Brønnøysund er det nå innført gebyrer, blant annet på utskrifter fra Konkursregisteret, som gjør at selv politiet må vurdere om man har råd til å etterforske enkelte saker om økonomisk kriminalitet, fordi man ikke har budsjettmidler til å få adgang til informasjon som det offentlige allerede har samlet inn.
- Etter den nye statistikkloven vil nå all informasjon som samles inn for bruk av SSB være omfattet av taushetsplikt, så sant det er mulig å bryte opplysningene ned på «enhet». Dette er uavhengig av hva slags informasjon det er snakk om. Nylig ble 76 kommuner «prikket» i SSBs oversikt over kjønnsfordelingen mellom ansatte i private barnehager, fordi det kunne spores til konkrete barnehager. For sikkerhets skyld har man også fjernet informasjon om de offentlige barnehagene. Dette på grunn av taushetsbestemmelser som Stortinget har vedtatt (til tross for advarsler fra blant andre presseorganisasjonene).

Vi mener det er to store hindringer for en bedre utnyttelse av offentlige data i Norge, i tillegg til de rent tekniske utfordringene:

- Systemenes motvilje, slik det blant annet er beskrevet i eksemplene ovenfor og en rekke eksempler på at offentlige etater vegrer seg mot å oppfylle intensjonene i blant annet offentleglovas § 9 om det offentlige plikt til å sette sammen opplysninger fra ulike databaser når det foreligger begjæring om det.
- Lovgivning som er kontraproduktiv, f ek statistikkloven. Generelt brer det om seg med generelle, altomfattende taushetspliktbestemmelser som omfatter alle opplysninger om et tema, utfra hvor opplysningene befinner seg, ikke *hva slags opplysninger* det er snakk om. Dersom dette brer om seg, så vil det i praksis bli svært vanskelig å utnytte offentlige data i et så lite land som Norge.

Prinsipper for tilgang til offentlige data:

- Offentlige data er fellesskapets eiendom
- Det skal kun gjøres unntak for bestemte typer og klart definerte opplysninger
- Rådata og datakilder frigis i det format de eksisterer
- Lik tilgang for alle
- Gratis tilgang, så langt som mulig
- Forutsigbar, pålitelig og stabil dataleveranse
- Komplette dataserier uten huller og skjevfordelinger
- Ubetinget tilgang, som ikke avhenger av politisk klima eller skiftende holdninger i fagmiljøene

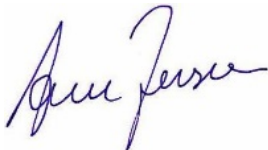
Forutsigbarhet er et stikkord. Dersom næringslivet og mediene skal bruke store midler på å utvikle løsninger for å foredle og systematisere og publisere offentlige data, så kan ikke tilgangen og leveransen være basert på stadige endringer i prinsipper og praksis.

Dette bør etter vårt syn komme som tydelige signaler fra Stortinget.

Vi står selvsagt til disposisjon for utdyping, oppklaring eller for å svare på spørsmål.

Oslo, 2021-05-06

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær